

Юлія Загребнюк
*Уманський державний
педагогічний університет
ім. Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Профорієнтація у Сполучених штатах Америки, яка називається “професійне керівництво”, є необхідним компонентом загальної освіти і контролюється державою [1]. У середніх школах працюють профорієнтатори (у середньому 1 на 400 учнів). Це спеціалісти в галузі психології, психодіагностики і профорієнтації які вивчають інтереси, нахили і здібності учнів, дають поради щодо вибору професії на основі професіограм (їх розроблено для 35 тис. спеціальностей). Крім того, в школах широко використовують ЕОМ в профорієнтаційній роботі. Починається робота з професійної орієнтації в дошкільному віці (з 5 років), де вчать спілкуватися з людьми (курс “Товаришувати з людьми”), так як 77% звільнень з роботи, як запевняють спеціалісти з інженерної психології, відбувається через невміння “товаришувати з людьми”. Також, проводяться рольові ігри і соціодрами “Орієнтація”, “Планування життя” та ін. Знайомство з професіями відбувається на уроках трудового навчання (1/10 часу виділяється на ознайомлення зі спеціальностями з обробки дерева, металів та інших матеріалів) і в процесі трудової діяльності школярів. В США є приватні установи і спеціальні державні центри профорієнтації при коледжах і університетах. При Комітеті освіти США є спеціальний відділ з керівництва вибором професії і консультування. Крім того, профорієнтацією взагалі і профконсультацією зокрема, а також плануванням професійного просування займаються спеціальні бюро, державні служби зайнятості, служби особового складу підприємств, ряд громадських організацій, оскільки профорієнтація є складовою частиною наукової організації та раціоналізації праці. При Міністерстві праці створено

1200 державних центрів профконсультацій і профвідбору – через них за рік проходить більше 1 млн. підлітків. Існують цілі програми підготовки учнів до вибору професії. Так на початку 1970-х років введена програма “career education” (підготовка до кар’єри), яку створив Сідней Морланд. Основним завданням цієї програми є підготовка до життя, а потім вже підготовка до професії та її вибору. Є окремі програми в школах, на виробництві, в сім’ї, в громадськості, сільській місцевості тощо. У 1977 році було прийнято «Закон про підготовку до професії». Ця програма в 70-х роках ХХ століття використовувалася в 10 тис. з 16 тис. шкільних округів США та охоплювала всі ступені освіти – дошкільну, шкільну і післяшкільну. Зараз цей курс має назву Career Development (тобто розвиток кар’єри) і він став частиною освітньої системи, який покликаний ознайомити з професіями дітей у віці від 5 до 14 років і в школі здійснюється в III етапи:

I - IV кл. – розвиток самосвідомості учнів, розуміння свого місця в общині, вивчення класифікації професій (15 сімей); основними формами і методами є рольові ігри, ігри-шаради, екскурсії, інтерв’ю, відео-кінофільми.

V - IX кл. – учні досліджують професії, вивчають свої індивідуальні особливості, працюють в закладах і на підприємствах свого мікрорайону.

X - XII кл. – навчання диференційовано за профілями: академічному, загальному і практичному. Учні повинні навчитися визначати свої життєві і професійні плани. До XII класу вони вже вміють орієнтуватися в світі праці, шукати роботу, вести переговори з підприємцями і заповнювати різні варіанти заяв, анкет.

До програми Career Development входять: перерахування необхідних знань для досягнення кар’єри за всіма академічними предметами, зустрічі з представниками різних професій, відвідування підприємств та робочих місць, отримання досвіду роботи, використання спеціальних центрів кар’єри, підтримка випускників після закінчення навчального закладу. В якості базової у Career Development використовується популярна на Заході теорія і методика

американського психолога Джона Голланда, яка ґрунтується на виокремленні шести професійних типів особистості: реалістичного, інтелектуального, артистичного, соціального, підприємницького та конвенційного. У старшій школі, яка за віком відповідає нашим 9-11 класам, проводиться спеціалізована освіта. Окрім мінімуму обов'язкових предметів, учні старшої школи мають змогу обирати собі додаткові заняття самостійно. Такий попередній вибір підліткам допомагає зробити система тестування. Коли учень визначив свої здібності, рівень фізичної та розумової підготовки, він має отримати якомога більше інформації про професії, з яких потім обиратиме власну. Тут і стають у нагоді вищезгадані додаткові предмети. У більшості шкіл їх типовий набір складається з іноземних мов, образотворчого чи ігрового мистецтва, комп'ютерної техніки, видавничої справи та уроків трудового навчання. Професійні заняття розподіляються за двома фокусами інтересів: міжособистісні стосунки та роботи, не пов'язані з "людським фактором": як-то наука чи праця на відкритому повітрі. Та головне, що в майбутніх фахівців є реальна можливість спробувати себе у справі, пройти професійну пробу – наприклад, пройти практику у дитсадку, лікарні або майстерні. Підлітки регулярно відвідують навчально-виробничі комбінати, де мають можливість обрати заняття за своїми нахилами. Якщо обрана спеціальність не сподобалася – не проблема, запропонують другу, а потім і третю. Головне, щоб нахилами школяра та його уявлення про професію врешті-решт збіглися з вимогами обраного фаху. Це, за теорією Ф.Парсонса, і має гарантувати успіх. Більше того, в кожній школі щомісяця проходить день відкритих дверей для зустрічі з потенційними роботодавцями. Не дивно, що американські учні набагато серйозніше та реальніше сприймають свої кар'єрні перспективи, ніж їхні українські ровесники. Їх від початку налаштовують на те, щоб витримувати жорстку конкуренцію на ринку вакансій [3].

Також, в останні роки у США намітилася тенденція до тіснішої співпраці шкіл та ВНЗ. Кожний коледж та університет має в своїй структурі цілий відділ або центр Career Development. У вищій школі з'явився новий тип

класів, які готують школярів до вступних іспитів. Більшість університетів зараховують гарну оцінку з цього курсу як початковий курс із відповідного предмету. Цікаво, що навіть при вступі до ВНЗ абітурієнту можна не визначитися з певним факультетом. Студент може обрати свою спеціалізацію лише наприкінці першого, а часом навіть другого курсу. Конкретики при вступі вимагають лише найбільші університети країни, але й там, зазвичай, знаходяться шляхи переходу з факультету на факультет. Економісти США ще у 80-ті роки зазначали: якщо при наймі співробітників профвідбір не проводився, то плинність кадрів лише за рік сягне 50% від набраного штату. Американці залишають робочі місця через те, що розуміють свою непридатність до виконання службових обов'язків, або банальну незадоволеність роботою. Разом з тим профорієнтація, на яку витрачається лише кілька відсотків від вартості перепідготовки працівника, дозволяє вдвічі зменшити кількість звільнених через ці причини [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріяш С. США : система освіти / С. Андріяш, Т. Никитюк // Управління освітою. – 2002. – № 21. – С. 1–8.
2. Васильєва О. С. Нотатки про американську школу / О. С. Васильєва, І. В. Оверчук // Учитель. – 1999. – № 3. – С. 59–62.
3. Вендровская Р. Б. Американская школа глазами американцев // Педагогика. – 2000. – № 6. – С. 81–87.